

Doel

De lesbrief is voor de docent en biedt hem of haar een leidraad om leerlingen aan te sturen bij het zoeken en vinden van achtergrond informatie bij hun gekozen culturele activiteit en de praktische opdracht. Om te voorkomen dat de leerling “verzuipt” in informatie is het belangrijk dat ze leren te bepalen wat de waarde is van de informatie die ze vinden en wat de relatie is met het thema of onderwerp waar ze aan werken.

De lesbrief bevat een voorbeeldmatige uitwerking van het thema **De Liefde** binnen de verschillende rubrieken die worden aangeboden door cultuurwijs.nl

De lesbrief beoogt een hulpmiddel te zijn voor docenten bij het behalen van de volgende doelen:

- Leerling heeft inzicht waar de bronnen gevonden worden,
- hoe de bron wordt beoordeeld op bruikbaarheid en
- hoe de informatie wordt toegepast binnen de domeinen die aan bod komen bij CKV1.

Wat is cultureel erfgoed?

Cultureel erfgoed is overal om ons heen. Het zijn alle materiële overblijfselen van onze beschavingsgeschiedenis waaraan wij waarde hechten. Een mooi schilderij, een (bedrijfs)archief, oude munten, een fabriek of straatmeubilair. Maar ook registraties van tv-programma's uit de jaren zeventig of het modebeeld uit de jaren twintig en dertig. Omdat iedere generatie zelf beslist wat er voor het nageslacht bewaard moet blijven, is cultureel erfgoed geen vaststaand gegeven. Dat maakt het zo divers en dynamisch.

Veel van ons culturele erfgoed is terug te vinden in musea, monumenten, archieven, archeologische vindplaatsen (zowel op het land als onder water) en in landschappen. In elke stad en elk dorp zijn wel oude voorwerpen of foto's, oude geschriften of krantenartikelen en oude gebouwen te vinden.

Achtergrond

Cultuurwijs is een website die ontwikkeld is door DEN (Digitaal Erfgoed Nederland). Cultuurwijs is de onderwijsschil van de Cultuurwijzer (ook van DEN). Cultuurwijs helpt de docent en de leerling op weg in de cultuur van Nederland. De website bevat informatie van en over musea, archieven, bibliotheken, archeologie en monumenten.

Cultuurwijs kan gebruikt worden om vakgerichte informatie te verzamelen ter vervanging of ter aanvulling op de lesstof. Daarnaast biedt de site hulp bij het maken van werkstukken. Tot slot bevat de site informatie over evenementen in heel Nederland. Belangrijk is te weten dat de site nog in ontwikkeling is en dat in de toekomst meerdere culturele instellingen hun bronmateriaal zullen aanbieden. Dit zorgt er voor dat niet alle zoekopdrachten evenveel hits zullen opleveren.

De leerling heeft tegenwoordig toegang tot een enorme stroom van informatie, met name door het gebruik van internet. Het is belangrijk dat de leerling beseft dat niet al het materiaal dat gevonden wordt even betrouwbaar is. Het is van belang te weten wie de aanbieder van de informatie is.

De onderstaande zoekopdrachten zijn van toepassing op diverse thema's in de verschillende onderwijsmethodes.

Het gekozen thema wordt gebruikt als voorbeeld om de verschillende onderdelen die bij het vak CKV1 horen te koppelen.

Eindtermen CKV 1 (www.cfi.nl)

Het vak CKV 1 is opgenomen in het gemeenschappelijke deel en dus verplicht voor alle leerlingen. CKV 1 is een ervaringsgericht vak, waarbij aan de hand van verschillende thema's, een introductie gegeven wordt in de wereld van Kunst en Cultuur. CKV 1 bestaat uit vier verschillende onderdelen:

- A Culturele Activiteiten.** Het bezoeken van tentoonstellingen, concerten, dans- en toneelvoorstellingen, films, het lezen van boeken, enz

- B Kennis van Kunst en Cultuur:** om de bovengenoemde culturele activiteiten goed voor te bereiden, dienen leerlingen op de hoogte te zijn van de achtergronden. Daarnaast leren leerlingen bij dit onderdeel hoe ze verbanden kunnen leggen enerzijds tussen verschillende vormen van kunst en anderzijds tussen kunst uit verschillende tijden / culturen.

- C Praktische activiteiten.** Leerlingen maken een werkstuk dat eventueel een samenhang heeft met de voorstelling / tentoonstelling die ze bezocht hebben of het boek dat ze gelezen hebben.

- D Reflectie en kunstdossier.** Leerlingen maken een kunstdossier waarin alles voor CKV 1 wordt verzameld en beschreven wat ze ervaren en geleerd hebben.

De informatie die naar voren komt bij de zoekopdrachten geeft de leerling meer inzicht over de achtergronden verbonden aan bijvoorbeeld de te ondernemen culturele activiteit en bij het uitvoeren van de praktische opdracht.

Hiervoor kunnen de bronnen die worden aangeboden door www.cultuurwijs.nl worden gebruikt.

Thema: De Liefde

Aan de hand van dit thema vinden de zoekopdrachten plaats. De leerling kan dezelfde opdrachten inpassen binnen de thema's die door de school worden gehanteerd. Het is van belang dat de leerling inzicht krijgt in de verschillende bronnen die er zijn. Hoe die kunnen worden aangesproken en hoe de verkregen informatie kan worden ingezet binnen het vak CKV1.

Door middel van de zoekopdrachten, de culturele en de praktische activiteit krijgt de leerling een hoop informatie over het thema aangereikt. Deze moet worden gefilterd en in relatie tot elkaar verwerkt. Gedurende de CKV1 lessen wordt uitgegaan van één of meerdere thema's die kunnen dienen als rode draad voor alle zoekopdrachten, zodat er een samenhang ontstaat.

De keuze voor een culturele activiteit wordt gekoppeld aan de ontdekkingstocht op de site. Hierdoor krijgt deze activiteit meer inhoud.

In het kundossier zijn de resultaten van de zoekopdrachten verwerkt. Reflectie en evaluatie vinden zowel individueel plaats als in groepsverband.

Voorbeeldmatige uitwerking van het Thema DE LIEFDE

Bij de introductie van het thema

Welke subthema's, ideeën komen bij je op?

Brainstorm

Deze komen voort uit de brainstorm die leerlingen in groepjes kunnen doen. De hieronder beschreven voorbeelden dienen ter illustratie.

- de kus
- love and hate
- familie en vrienden
- hart
- afwijzing
- eeuwige trouw
- verlangen
- aantrekken – afstoten / vorm – tegen vorm / + en -
- onmogelijke liefde
- ik en de ander
- vriendschap
- verbondenheid
- verliefd
- onzekerheid
- het paar

Ieder subthema en steekwoorden kunnen verder uitgewerkt worden met nieuwe associaties.

Voorbeelden/ inspiratie

Deze voorbeelden kunnen door de docent worden aangeboden en door de leerlingen aangevuld met de kennis en ervaring die ze reeds bezitten.

Beeldende Kunst

- Venus en Mars, Botticelli, 1483
- De geliefde, Rossetti, 1865
- Minnaars in de ruimte, Asger Jorn, 1954
- Leben? Oder Theater?, Charlotte Salome, 1942
- De Kus, Constantin Brancusi, 1909
- De Kus, A. Rodin, 1886
- De verliefden in de rode zon, Marc Chagall,
- Onstuimige personen, Miro, 1949
- Henry Moore, Twee vormen, 1936
- Compositie A.XX, László Moholy-Nagy, 1924
- Gilbert & George, liefde en seksualiteit

Muziek

- Hedendaagse muziek
- Romantische liederen
- Orpheus en Eurydice, Gluck, 1762
- Dido en Aeneas, Purcell, 1689
- Musical: West Side Story, moderne variant van het Romeo en Julia thema, Jerome Robbins en Leonard Bernstein

Videokunst/film

- Liefde en Verzoening: Annie Hall, Woody Allen
- Liefde en Lijden: Romeo en Julia, 1996 van Baz Luhrman, hedendaagse variant op oud thema
- Liefde en Dood: Death in Venice, Visconti

Dans

- La Sylfide
- Giselle
- Het Zwanenmeer
- Duetten

Theater

Liefde en Afscheid: Hamlet, Shakespeare

Liefde en Afscheid: De meeuw, Tsjechov

Literatuur

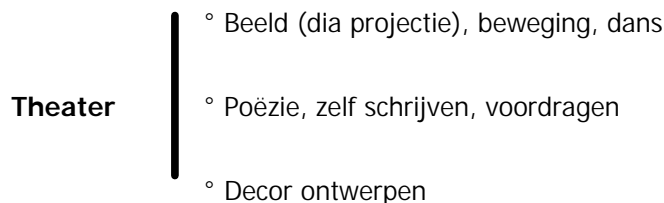
- Allerlei soorten liefdesverhalen
- Madame Bovary, Gustave Flaubert
- Liefde in tijden van Cholera, Marquez
- Anna Karenina, Tolstoi
- I.M., Connie Palmen
- Ik ook van jou, Ronald Giphart

Uitvoering/presentatie van de opdracht

Hierover kan in groepjes, individueel of met de hele klas worden nagedacht.

Ter afsluiting kan bijvoorbeeld een presentatie plaatsvinden, waarin verschillende verwerkingen van het thema terug komen. Je kunt denken aan een gezamenlijke eindpresentatie, waarin iedere leerling een aandeel levert.

In onderstaand voorbeeld zou het gaan om een theaterproductie, waarin verschillende disciplines verweven zijn. Leerlingen hebben gewerkt met beeld, dans, poëzie en decorontwerp.

Actueel aanbod van culturele evenementen

De leerling gaat samen met de docent, in groepjes of alleen op zoek naar wat er in de regio wordt aangeboden in relatie tot het thema. Daarnaast begeleidt de leraar de leerling bij het maken van de keuze voor een culturele activiteit.

- Filmprogramma; bijvoorbeeld uit het aanbod van MovieZone
- Tentoonstellingen, muziek en dansvoorstellingen, theater

Informatie hierover kan worden gevonden op cultuurwijs.nl -> *zoeken naar informatie over culturele instellingen*.

Voorbeeld van opdrachten voor leerlingen

Vanuit de brainstorm over de subthema's en bijbehorende kunst en cultuur kunnen de leerlingen gaan zoeken op internet.

Ze kunnen zelfstandig zoeken op internet naar informatie. Wat er wordt gevonden kan in groepjes besproken worden op bruikbaarheid en inhoud.

Bij iedere zoekopdracht en de daarbij gevonden resultaten is het belangrijk dat de leerling beargumenteert of dat wat gevonden is past bij het thema en of het kan dienen ter inspiratie voor de praktisch opdracht.

Schrijf een aantal steekwoorden op die voor jou relevant zijn voor het thema.

Aan welke kunst en cultuur denk je? Denk aan de verschillende disciplines.

Zoek in je naaste omgeving, dus denk aan je eigen muziek-, kleding-, kunst- dansvoorkeuren en bijvoorbeeld architectuur bij je in de omgeving die met dit thema in verband staan.

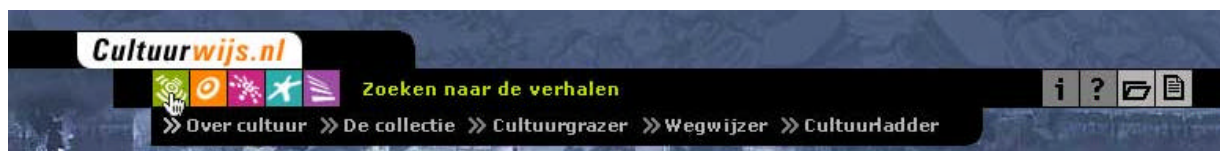
Verschillen in de diverse zoekopties

Onder het kopje *Zoeken naar de verhalen* vind je de pagina's die voor Cultuurwijs gemaakt zijn door culturele instellingen die zich bezighouden met cultureel erfgoed in Nederland. Hierdoor komen alleen links naar voren die te maken hebben met cultureel erfgoed, dus geen podiumkunsten als dans en theater, aangezien deze niet onder cultureel erfgoed vallen. Bij *zoeken naar objecten* kan je zoeken naar afbeeldingen bij tien verschillende instellingen tegelijkertijd. In de *Cultuurgrazer* worden de onderwijswebsites ontsloten die voor Kennisnet zijn gemaakt en een groot aantal culturele websites. Zo komt bijvoorbeeld museum Boijmans van Beuningen ook in de zoekresultaten naar voren.

Zoeken naar de VERHALEN

De gevonden steekwoorden ga je nu gebruiken bij het zoeken op **cultuurwijs.kennisnet.nl**

Ga naar de rubriek **Over cultuur (zoeken naar verhalen vertellen)** -> zoek op het subthema en de steekwoorden die je bedacht hebt.

Lees tenminste 2 hits en schrijf in het kort op wat voor jou van belang is.

Bijvoorbeeld: bij invullen van *Liefde* komen de volgende hits naar voren

- In hoeverre staat deze informatie in verband met het thema en/of steekwoord?
- Welke informatie kan je gebruiken ter aanvulling / inspiratie met betrekking tot je thema?
- Hoe ga je deze informatie gebruiken?

Hierboven is gezocht op trefwoord - het zogenaamde vrije zoeken. Bij geavanceerd zoeken kan er ook worden gezocht op vakniveau en onderwerp.

Verder kan je bij geavanceerd zoeken precieze zoektermen opgeven.

In ieder 'verhaal' staan een aantal woorden waarop doorgelinkt kan worden.

Zo staat er bijvoorbeeld in het verhaal over de bedroefde Eros het woord *Hart* als hyperlink.

Als hierop geklikt wordt krijg je informatie over verhalen waarin het woord *Hart* een rol speelt. Op die manier kan de lijst met associatieve woorden aangevuld worden; ze kunnen later een rol spelen bij het maken van de praktische opdracht.

Zoeken in de rubriek de Collectie (zoeken naar objecten)

Achter deze ingang worden op dit moment 10 verschillende museale collecties gepresenteerd. Je kan hier dus zoeken in de databases van culturele instellingen. Op deze manier kan je tegelijkertijd zoeken bij het Joods Historisch Museum en in de schilderijencollectie van het Rijksmuseum. Als je op het kopje veldzoeken klikt dan zie je het veld uitgever staan, in de drop-down box staan de collecties vermeld die op dit moment tegelijkertijd doorzoekbaar worden aangeboden.

De volgende instellingen zijn op dit moment participant:

1. Maritiem Digitaal
2. Rijksmuseum
3. Early Photography
4. De Atlas Mutual Heritage
5. Deventer geschiedenis
6. Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
7. Joods Historisch Museum
8. Koninklijke Bibliotheek / Museum Meermannno
9. Portretten Collectie UVA
10. Rijksmuseum voor Volkenkunde

Vul nogmaals *Liefde* in.

The screenshot shows the CultuurWijzer NL website interface. The search bar contains the word 'liefde'. The results are displayed in a list format, showing the title, the number of items found, the institution, the author, the subject, and the period.

Titel	Gevonden	Instelling	Vervaardiger	Voorwerp	Periode
[geen titel]	liefde (1)	Joods Historisch Museum	anoniem	liefde;ring;persoonlijk accessoire	1600=1700
Les amoureux au soleil rouge/ de verliefden in de rode zon	liefde (1)	Joods Historisch Museum	Chagall, Marc	liefde;vrije grafiek;grafiek	1960
[Ontferm U over ons in Uw groot erbarmen...]	liefde (1)	Joods Historisch Museum	onbekend	Golfoorlog;oorlog;liefde;1991;affiche;grafiek	1991
Leben? oder Theater? Ein singspiel	liefde (1)	Joods Historisch Museum			

De Lesbief CKV1 bij cultuurwijs.kennisnet.nl is gemaakt door Van der Brugge Coaching en Advies in opdracht van Digitaal Erfgoed Nederland (www.den.nl).

Projectleiding en eindredactie: Marijke van der Brugge. Inhoud en uitvoering: Marloes Hoogenstraaten (docent CKV) November 2002

Naast een aantal zoekresultaten verschijnt er ook het venster met de associatieve woorden van de cultuurgrazer– de woordenwolk. Hierin verschijnen steekwoorden die aanverwant zijn met de zoekopdracht. Je kan op deze woorden klikken om verder te zoeken.

Als tweede hit verschijnt *Les amoureux au soleil rouge* van Marc Chagall.

Klik op de titel om bij de informatie te komen die wordt aangeboden door het Joods Historisch Museum. Klik vervolgens op de afbeelding om het werk van Chagall groter te zien. Om extra informatie over de maker te krijgen klik op de naam Marc Chagall.

Zoeken in de rubriek de CULTUURGRAZER (freestyle surfen)

Met behulp van deze zoekmachine worden de websites van culturele instellingen afgegraasd die zich bij DEN hebben aangesloten. Verder worden hier de onderwijswebsites ontsloten die voor Kennisnet worden gemaakt, voor zover de samenstelling van deze websites dat toelaat. De zoekaccenten linksboven moeten het mogelijk maken de zoekresultaten in een volgorde aan te bieden die meer geschikt is voor het vak waarvoor informatie wordt gezocht. Ook hier verschijnt het venster met de associatieve woorden.

Als er gezocht wordt op *liefde*, komen er 325 resultaten naar voren. Onder andere een aantal verwijzingen naar museum Boijmans van Beuningen onder de noemer CKV1: vragen en opdrachten, liefdestrip.

Op deze site staan een aantal leuke opdrachten met betrekking tot dit onderwerp uitgesplitst in rubrieken als Versieren, Het Paar, Tederheid, Ouderliefde en Liefdesproblemen.

CULTUURGRAZER → **ZOEKEN**

Cultuurgrazer 325 documenten gevonden

ZOEK ACCENT

ALLES

TAAL ACCENT

ALLES

liefden min
naleefde
love
griefde
beleefde
affection **liefde** beloofde
beleefde leefde geliefde
affectie
liefde

1. CKV1: Vragen en opdrachten Boijm Liefdestrip
Treffers: **liefde** (5) **ouderliefde** (6) **Lie Liefdestrip** (2)
... Ouderliefde A. Op deze CKV homepag kunstwerken gezien waarin ouderliefde' i; van de ouder tot het kind of de **liefde** va kan ook vertaald worden door middel van Boijmans van Beuningen •
Uit de cache

2. CKV1: Vragen en opdrachten Boijm Liefdestrip
Treffers: **liefde** (21) **liefdesprobleem** (2) **Liefdestrip** (1)
... Geef aan om welk liefdesprobleem ont geheime **liefde** narcisme of onbereikbaar uit waarom je dat denkt? 3 b. Welke funk gekregen in het schilderij? 3 c. ...
Boijmans van Beuningen •
Uit de cache

3. Liefdesproblemen
Treffers: **liefde** (6) **Liefdesproblemen** (2) **ouderliefde** (1)
... Kijk zelf maar Onbeantwoorde **liefde**. Geheime **Liefde** Steen Hondius Narcisme **Liefde** Rubens Van Golden Versieren Sel Paar Huwelijk Ouderliefde Tederheid Lief

In de resultatenlijst kan je kiezen om naar de website van een instelling te gaan waar meer informatie over het gekozen onderwerp gevonden kan worden.

Kies hier bijvoorbeeld voor het maken van een opdracht met betrekking tot Het Paar.

Het Paar

Een paar is een tweetal bij elkaar horende zaken, die samen een eenheid vormen. Een paar kan bestaan uit een man en een vrouw of een man en een man, een vrouw en een vrouw maar ook uit een paar schoenen bijvoorbeeld. Het begrip 'paar' is zeer breed en kan wat betreft inhoud enorm verschillen. Diverse kunstenaars vormen zelf paren maar hebben ook paren, koppels oftewel stelletjes verbeeld. Ieder koppel heeft zo zijn eigen geschiedenis, zijn eigen achtergronden. De achtergrondgeschiedenis van Adam en Eva bijvoorbeeld is wereldwijd bekend in tegenstelling tot die van het paar van de kunstenaar Max Ernst. Ieder kunstwerk dat een paar verbeeldt, verbeeldt daarmee tegelijkertijd een uniek achtergrondverhaal. Daar al die paren zoveel verschillen van elkaar wat betreft achtergrond is het interessant om te kijken naar hetgeen ze juist gemeen hebben met elkaar. Wat vormt hen beeldend twee aan twee tot '1 paar'?

Bord

Ernst

Dad

Warhol

Segal

Picasso

Gilbert and George

Door middel van dit soort opdrachten leert de leerling verschillende beeldende werken met elkaar vergelijken op overeenkomsten en verschillen in relatie tot wat de kunstenaars met betrekking tot het onderwerp hebben willen vertellen.

Als een leerling werk van een kunstenaar interessant vindt, kan hierop vervolgens verder worden gezocht. In de rubriek **de Collectie** kan je zoeken naar werken met een vergelijkbaar onderwerp of van dezelfde kunstenaar.

De leerling kan werken uit de beeldende kunst, muziek, dans en theater, uit de eigen brainstorm ook in relatie tot zo'n opdracht opnieuw evalueren.

Bij zoeken op *Onzekerheid* in de **CULTUURGRAZER** verschijnt het volgende scherm

The screenshot shows the Cultuurgrazer search interface. At the top, the search bar contains 'onzekerheid' and the search button is labeled 'ZOEKEN'. Below the search bar, the text '21 documenten gevonden' is displayed. The main content area is a word cloud on a yellow background, with 'onzekerheid' highlighted in a blue box. Other words in the cloud include 'zekerheid', 'angst', 'onzekerheden', 'spanning', 'vervulling', 'twijfel', 'onbuzken', 'ballade', 'hulpmiddel', 'inzonderheid', 'opzoekbaarheid', 'speurtocht', 'sneeuw', and 'zuil'. On the left side, there are navigation menus for 'ZOEK ACCENT' and 'TAAL ACCENT', both with 'ALLES' selected. On the right side, three search results are listed:

- 1. Bijgeloof rond de walvis**
Treffers: **onzekerheid** (1)
... Juist in deze tijd heersten er angst en oorlog en godsdiensttwisten in Nederland.
Museum *
Uit de cache
- 2. laten zien wie je bent - dijkstra**
Treffers: **onzekerheid** (1)
... openhartigheid en soms in het blootleg pijnlijke **onzekerheid**. Dit portret van een Engeland maakt deel uit van een serie van van meisjes die zich hebben opgemaakt voor een disco. ...
Boijmans van Beuningen *
Uit de cache
- 3. De regie van de stad - Almere 197**
Treffers: **onzekerheid** (1)
... aangewezen als een van de tien groeik **onzekerheid** over de verwachte omvang het plan voor de nieuwe stad zo flexibel e
...
Nederlands Architectuurinstituut *
Uit de cache

De link 'Laten zien wie je bent' van Rineke Dijkstra is interessant voor leerlingen, omdat het gevoelige portretten van leeftijdgenoten laat zien.

Als de leerling behoefte heeft aan meer informatie en beeldmateriaal kan altijd verder gezocht worden op de naam van de kunstenaar.

Zoeken in de rubriek WEGWIJZER

Ga op zoek naar culturele instellingen bij je in de buurt.

Vul je eigen woonplaats in en kijk welke hits er tevoorschijn komen. Lees ze door en bepaal of het interessant is één van deze culturele instellingen te bezoeken in relatie tot je werkstuk.

Als er geen of weinig hits zijn probeer dan een stad dicht bij je in de buurt!

Bijvoorbeeld bij invullen van de plaats Den Helder komen de volgende hits naar voren:

 A screenshot of the search interface on Cultuurwijs.nl. The interface is divided into two main sections: search filters on the left and search results on the right.

 On the left side, there is a search filter panel with a 'RESET' button at the top. The filters are:

- Wie ?**: 'Naam instelling' (text input) and 'Soort instelling' (dropdown menu).
- Wat ?**: 'Trefwoord' (text input).
- Waar ?**: 'Plaats' (text input, containing 'Den Helder') and 'Provincie' (dropdown menu).
- Sorteren op**: Radio buttons for 'Plaats' (selected) and 'Instelling'.

 At the bottom of the filter panel is a 'ZOEKEN' button with a right-pointing arrow.

 On the right side, the search results are displayed under the heading 'Gevonden: 4 instellingen'. There are four results, each with a checkbox and a right-pointing arrow:

- Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers**
plaats: DEN HELDER
- Käthe Kruse Poppen en Speelgoedmuseum**
plaats: DEN HELDER
- Marinemuseum**
plaats: DEN HELDER
- Museum Lichtschip nr. 10 Texel**
plaats: DEN HELDER

Al de verschillende ingangen en zoekresultaten bieden de leerling een stroom van informatie. Bij iedere zoekopdracht zou er gesteld kunnen worden dat de leerling een aantal resultaten uitkiest en vervolgens betreft op het thema / subthema.

De leerling werkt individueel of in een klein groepje en vult het thema / subthema in op een persoonlijke manier die dicht bij de belevingwereld van zichzelf ligt.

Zowel bij het uitkiezen van de culturele activiteit als het maken van een praktische opdracht worden de resultaten van de zoekopdrachten als bron van inspiratie gebruikt en vindt er over en weer een kruisbestuiving plaats.

De kennis omtrent kunstenaars, opvattingen en stijlen, maar ook de culturele verschillen biedt voedsel bij het ervaren van de culturele activiteit.

Naast beeldende kunst spelen bij CKV1 ook muziek, film, dans en theater een belangrijke rol.